

Власенко О.М., Сторожук Т. Особистісно – орієнтована спрямованість національних освітніх систем // Тенденції модернізації національних освітніх систем: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 158 с.

*Ольга Власенко,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тетяна Сторожук,
студентка ННІ філології та журналістики
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Трансформаційні процеси, що відбуваються сьогодні в житті суспільства, стосуються всіх сфер його діяльності й існування, зокрема освітньої сфери як основоположного компонента формування світогляду особистості. Як відомо, особистісно-орієнтований підхід став можливий завдяки суспільно-політичним, економічним, соціальним перетворенням, які сталися в нашій країні в останнє десятиліття. Змінилися ціннісні орієнтації і як найбільшої цінності у відповідності з проголошеними принципами гуманізації і демократизації суспільства визнається вільна, розвинена й освічена особистість, здатна жити і творити в умовах постійно мінливого світу. Нині випускник школи має володіти потрібними знаннями, навичками і вміннями, здійснювати різні види діяльності: навчальну, трудову, естетичну, а також володіти сучасними ціннісними орієнтаціями та досвідом творчої діяльності, вміти користуватися новими інформаційними технологіями, бути готовим до міжособистісної і міжкультурної співпраці як усередині своєї країни, так і на міжнародному рівні.

Все це може бути досягнуто лише завдяки особистісно-орієнтованому підходу до освіти і виховання підростаючого покоління, коли враховуються потреби, можливості та схильності школяра і він сам виступає поряд з учителем в якості активного суб'єкта діяльності вчення.

Особистісно-орієнтований підхід впливає на всі компоненти системи освіти (освітні та виховні цілі при навчанні кожного навчального предмету, зміст навчання, методи і прийоми, технології навчання) і на весь навчально-виховний процес в цілому (взаємодія вчителя і учня, учня і засобів навчання), сприяючи створенню сприятливого для школяра навчального та виховного середовища.

Теоретики педагогіки визначають освіту як процес засвоєння знань, навчання, а також сукупність знань, здобутих у результаті систематичного навчання. Основний шлях одержання освіти — навчання у системі різних навчальних закладів, у зв'язку з чим прийнято говорити про систему освіти. При цьому не виключається значимість самоосвіти для засвоєння знань та інтелектуального розвитку людини. Побудова системи освіти, як загальної,

так і спеціальної, визначається, як правило, соціально-політичними спрямуваннями суспільства і його ціннісними орієнтаціями.

Освіта XXI століття – це освіта для людини. Тому орієнтація на всебічний розвиток особистості - природний результат змін, які відбуваються в Україні та й у всьому світі:

- зростання інформаційних потоків;
- інтеграційні процеси;
- погіршення екологічного стану довкілля;
- демографічні процеси.

Будь-яке навчання за своєю сутністю створює умови для розвитку особистості, є розвивальним. Проблема в тому, як кожен педагог розуміє особистість, де і в чому знаходить джерела її розвитку.

Зрозумілим є те, що поліпшення якості навчання, виховання і розвитку учнів сьогодні можливе за умови систематичного, послідовного удосконалення уроку як основної форми навчально-виховного процесу.

Над розробкою та впровадженням у практику сучасної школи особистісно зорієнтованих технологій у світі працюють вчені - дидакти, передові педагоги, психологи більше як 20 країн Європи, Азії, Америки.

Ніхто не сумнівається в тому, що сучасний процес навчання та виховання орієнтований на особистість учня, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє використовувати набуті знання і вміння для вирішення творчих проектів, вміє критично мислити, оцінювати ситуацію, опрацьовує різноманітну інформацію, займає активну громадянську позицію в суспільстві. Тому педагогічні технології сьогодні підпорядковуються вирішенню цієї стратегії розвитку освіти.

Особистісно зорієнтоване навчання – це навчання, яке визначає учня головною діючою фігурою всього освітнього процесу, його самобутність, самоцінність, суб'єктивний досвід якого спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти.

Суб'єктивний досвід – це досвід життєдіяльності, який одержала особистість у конкретних умовах сім'ї, у процесі сприйняття і розуміння нею світу людей і речей.

Особистісно зорієнтована педагогіка має вітчизняну історію. С. Русова вважала стрижнем освітнього процесу індивідуальність дитини: «Індивід є головним фактором, який творить соціальний прогрес, який знаходить шлях до розвитку нових форм життя». Ідеєю виховання особистості пронизана педагогічна діяльність В. Сухомлинського. З точки зору Ш. Амонашвілі, особистісно-гуманний підхід полягає в тому, «...щоб дитина (педагогічне і соціальне) навчальне завдання усвідомлювала як вільно вибране, приймала його на основі бажання». Він сформулював принцип особистісно-гуманного підходу в педагогіці, який полягає в тому, що його послідовна реалізація, врахування психологічних особливостей учнів можуть зробити обставини людьми й дадуть змогу кожній дитині усвідомити себе як людину.

І. Унт, М.К. Акімова, Т.В. Козлова, М.В. Антропова, Г.Г. Манке та інші

бачать в особистісно-зорієнтованому навчанні реалізацію індивідуального підходу через організацію і пред'явлення навчального матеріалу різного рівня складності.

Під особистісно зорієнтованим навчанням спеціалісти - дидакти Д.Б. Ельконін, В.В. Давидов, С.І. Подмазін, О. Бондаревська, В. Серіков, А.В. Фурман, І.С. Якиманська, М.В. Кларін та інші розуміють органічне сполучення навчання та учіння як індивідуально значущу діяльність окремого суб'єкта, у якій реалізується досвід його життєдіяльності.

Особистісно зорієнтоване навчання спрямоване на вирішення ключових завдань гуманізації загальної середньої освіти в умовах глобалізації знань (інформаційні потоки, Internet тощо). А саме:

- подолання труднощів, викликаних генетично та соціально обумовленими відмінностями в рівні розвитку дітей;
- підвищення престижу шкільної освіти, формування у дітей стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самостійно навчатися;
- виховання в кожній молодій людині звичок неусвідомленої соціально-моральної поведінки, духовної та побутової культури, культури праці, естетично, екологічно та фізично здорового способу життя, тобто тих рис особистості, яких не можна набути тільки на уроках.

Модернізація і розвиток освіти та науки повинні набути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямоване на забезпечення зростання країни та вирішення соціальних проблем суспільства, необхідних для подальшого навчання і розвитку особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства. Для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно забезпечити: здійснення оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням демографічних, економічних, соціальних перспектив розвитку регіонів, потреб громадян та суспільства; урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей, створення умов для розвитку мережі недержавних загальноосвітніх навчальних закладів; перебудову та оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах дитиноцентризму, особистісної орієнтації, компетентнісного підходу; підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі впровадження досягнень психолого-педагогічної науки, педагогічних інновацій, інформаційно-комунікаційних технологій; створення умов для диференціації навчання, посилення професійної орієнтації та допрофільної підготовки, забезпечення профільного навчання, індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів відповідно до їх особистісних потреб, інтересів та здібностей; розвиток та підтримку системи роботи з обдарованими дітьми та учнівською молоддю.

Особистісно-орієнтована спрямованість освіти корінним чином змінює його зміст, який має: сприяти засвоєнню учням соціального досвіду, тобто

знань, навичок і вмінь, які необхідні йому для нормальної життєдіяльності в суспільстві, конкретному соціумі; стимулювати здатність школяра до вільного і креативного мислення; формувати у школяра світогляд, створювати цілісну картину світу; розвивати вміння усвідомлено планувати свій розвиток, розуміти динаміку останнього і самостійно вчитися.

Особистісно-орієнтований підхід дозволяє впровадити в навчальний процес активні форми у навчанні, які сприятимуть розвитку творчих здібностей учнів, мисленню, вмінню перебудовуватися в мінливому сучасному суспільстві. Робиться акцент на групові та парні роботи, які «витісняють» фронтальні форми роботи. В якості найбільш адекватних технологій навчання виступає навчання у співпраці, метод проектів, включення таких видів робіт, які викликають емоційну розрядку учнів.

Особистісно-зорієнтований підхід у поєднанні з комунікативною спрямованістю може давати відмінні результати в процесі навчання. Він є найбільш ефективним у групах з неоднорідною підготовкою та забезпечує максимальний результат при навчанні у школі.

Освіта ХХІ сторіччя – це складне і багатовимірне питання, якому слід надати великого значення. ХХІ сторіччя - це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості і культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер. Окремої і найпильнішої уваги потребує питання національного виховання. Наша освіта має бути гуманістичною і спрямованою на формування конкретної людини – громадянина України, який би пишався тим, що живе у незалежній, національній та високоосвіченій державі!

Література

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття)
2. Кузь В.Г. “Освіта і школа ХХІ ст”// Педагогіка і психологія. – 1999.- №1.- с.143-150
3. Корсак К. “Від початкової до первинної освіти – століття розвитку”// Початкова школа.-2002.- №2,- с.7-10
4. Порох Л. “Крок до інновацій: освіта – ХХІ”// рідна школа. – 2001.- с.10-13
5. Філософія освіти ХХІ ст: проблеми і перспективи// Педагогічна газета. – 2001.- №2.- с.4-5